

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre . . . 8 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 „ — „

Helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . 10 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.

Vidékre postán szállítva:

Egész évre . . . 12 frt — kr.
 Negyedévre . . . 3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

MAGYVÁRAD, november 30.

Felséges koronás királyunk felszázados uralkodói jubileuma.

Azért adtuk czikkünknek e czimet, hogy félreérthetetlen világossággal kifejezzük helytelenítésünket Kossuth Ferencz képviselő urnak az országgyűlésen nyilvánított ama felfogása fölött, mintha a december 2-iki jubileum egy szomszéd állam, Ausztria ünnepe volna csak.

Mi azt saját koronás királyunk ő cs. és apost. királyi Felsége felszázados uralkodása jubilaumi ünnepének saját magyar hazánk ünnepének tekintjük s mint ilyet ünnepeljük; habár a szeretett királynénk siralmas elveszte folytán még mindig sajtó nemzeti fájdalom az ünnepség külső fényének megnyilatkozásait meg is akadályozta.

Felséges királyunk nem csak Ausztriának, hanem magyar hazánknak is felszázados uralkodója.

A magyar korona 1687 óta, illetve a pragmatica sanctió óta a magyar alkotmány szerint még a női ágra is kiterjeszkedő örökösödés útján szál az utódokra.

Örökletes dynastiáknál az az elv, hogy »meghalt a király, éljen a király.« Tulajdonképpen szünet interregnum a trón birtoklásában nincs.

A magyar alkotmány szerint az örökös uralkodó, hogy törvényes királynak tekintessék, köteles magát 6 hónap alatt megkoronáztatni s ezen alkalommal az ország alkotmányának és törvényeinek megtartására hitlevelet kiadni és azt ün-

nepélyes esküvel megerősíteni, de uralkodása trónraléptével kezdődik.

Tudjuk mi ezt nagyon jól, hogy Felséges koronás királyunk trónralépte, helyesebben felséges elődjének és a trónra jogosult fenséges atyjának lemondásai körül abban a nehéz nagy időkben voltak alaki hiányok, amelyeknek szintén részük volt a koronázás késedelmében; de azt is tudjuk, hogy mindezen hiányok országos törvényekkel gyökeresen orvosolva, melyre hozva vannak. Felséges urunk királyunk is tudja mindezeket, hiszen ő mint koronás királyunk szentesítette a következő hazai törvényeket, melyek a kérdést egész világosan elénk tárják:

»Miután dicsőségesen uralkodott felséges I. Ferdinánd úr, ausztriai Császár, Magyarországnak e néven V. királya az uralkodásról ünnepélyesen lemondott. Miután továbbá fenséges császári királyi Főherczeg Ferencz Károly ur, kit az örökösödés rende szerint illetett volna a trónöröklés, erről lett lemondását hasonló ünnepélyességgel nyilvánította; s ezek folytán I. Ferencz József úr ő felsége, mint a most tisztelt édes atyjának első szülöttje és az 1723-iki évi 1. és 2. törvényczikk által megállapított örökösödési rend szerint Magyarországnak és társországaiban törvényesen jogosult örökös tetteg át is vette az uralkodást: az ország hű főrendei és képviselői szemük előtt tartván a fönemlített törvényczikkek tartalmát, hódolati kötelességüknek fogva legkegyelmesebb urokat következő törvényczikben foglalt kegyelmes hitlevele kiadása s alább szintén beigtatott koronázási esküje letétele mellett a mindenható Isten segítségével hívásával egyhangu öröm nyilvánítások s őszinte

üdvözlések között Magyarország Apostoli szent koronájával ünnepélyes szertartás szerint megkoronázták.

Ez szóról-szóra az 1867. I. t.-cz.

Az 1867. II. t.-czikkből világos, hogy 1848-ik évi december 2-a azon nap, midőn Felséges urunk mint Magyarországnak és társországaiban törvényesen jogosult örökös tetteg át is vette az uralkodást.

Ugyanezen törvényczikben megnevezetten fel vannak a trónralépés megelőző lemondások forma hiányai említve, ezek természete, orvoslása is.

A III. t.-czikk I. §-ban az ország részéről utólagosan becikkelyezett V. Ferdinánd király és Ferencz Károly főherczeg lemondása, a 2-ik §-ban megtehető a helyrehozott formahiányokkal szemben a jogbiztosító óvás s a 3. §-ban »az ország jogai biztosítása tekintetében jövőre nézve megállapítatik, hogy minden ezentul bekövetkehető trónlemondás Magyarországnak értesítése mellett s alkotmányos hozzájárulásával történjék.«

Ezek mind magyar törvények.

Ezek ellen hiába való minden beszéd s csak a királyhű magyar nemzet loyális érzelmei meggyanusítására ad ellenségeinknek alkalmat.

Ha azt mondja valaki, hogy a koronázási jubileumot lelkesebben tudjuk ünnepelni, mint a trónralépést; ez az előzményekből is világosan érthető, mert az ily jubileumok lelkesültségét nagyon fokozza a renimiscenciákból való láplálkozás s e tekintetben a két esemény között nagy a különbség. Azonban habár a koronázás előtti multakban voltak dol-

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Isten veled, riska!

Irtá: Leopoldo Alas.

I.

Mindig együtt voltak ők hárman: Rósa, Pinin és a riska.

A Somente-mező háromszög alakban terült el a domboldal mentén, bársonyos, zöldelő pázsitzönyeggel borítva. Egyik szögletén áthaladt a vasúti vonal Ovideoból Gijónba. A szögletet csu. csu.ál, mint valami büszke diadalml zászló, távirórud meredt az égnek, fehér porcellán fonalfogóival s párhuzamos huzalokkal jobbról is, balról is Rosa és Pinin szemében ismeretlen, félelmetes, titokzatos dolgok hirdetője gyanánt. Pinin sokat, nagyon sokat okoskodott annak az ágas rudnak a mesterségén, de látta, hogy az a rud bizony meg se mocczan, hanem egyenesen áll, mint a peczek. Addig-addig okoskodott, míg egyszer csak nekibátorodott s akárcsak valami lombjavesztett, korhadó fára, felmászott a titokzatos rudra, egész a vasfonalakig; a fehér fonalfogókat azonban a világ minden kincseért sem merte volna megérniteni, mert ilyen alakú esészeket látott egyszer a szomszéd falu patikájában, a hol pedig puskaport is árulnak.

Az ilyen fehérporcellán-edény láttára mindig tisztelet és félelem fogta el: most is, mikor már épp utána akart nyulni, hirtelen visszarántotta karját s egy pillanat alatt lekuszott a távirófa-

ról. Annyira megijedt, hogy bár még jó magasan volt, elbocsátotta a rudat s leugrott a földre, hogy csak úgy regett bele a föld.

Rosa nem volt ilyen bátor, de annál jobban vonzotta ez a titokzatos valami. Százszor is odahajította a fejét a távirófához s akár egy negyedóráig is elhallgatta az ércfonalak rezgését, bűgását és sivitását is, ha úgy néha-néha beléjük kapott a szél. Már-már hozzászózott, hogy naponta legalább kétszer meghallgassa ezt az édes zenét, mert ő e zűgásban, berregésben lágy akkordokat vélt hallani. Egyszer hallott valamit a falubeliéktől erről a titokzatos hosszú oszlopról, hogy tudniillik leveleket, üzeneteket visz messzeföldre s majd úgy gondolta, hogy az a zaj, melyet odahajolván, hall a fából, titkosszavu üzenet vagy levél, majd meg azt hitte, hogy finoman összesodort levelek rejlenek azokban a messzefutó ércfonalakban. De nem sokat törődött vele, hogy mi a veleje ennek az egész dolognak, őt csak a bűg és a titokzatosság vonzotta.

A riska jóval komolyabb volt két pajtásánál. Ámbátor érettebb korban volt kettejüké, mégis teljesen elvonult a civilizált világ elől és csak messziről bámulta a távirófát, mint olyan holmit, a mely neki se nem árthat, se nem használhat. Vén volt már az istenadta, az idő így-ugy meghozta már egész tehén-eszét. Órák hosszat handukolt mezőkiszerte s bölcsen használta fel az időt. Többet gondolkodott, mint evett, mert a sok harmatos fű megárthat; élvezte a nyugodalmas élet örömeit.

Részvett kis őrzőinek játékában, a kik úgy dédelgették, mintha nagyanyjuk volna. Ha tudott volna, elmosolyodott volna arra a gondolatra, hogy Rosa és Pinin vigyáznak rá — ő rá! — hogy valahogy a vasútig ne fusson, vagy a szomszéd telkére. Ő rá vigyáz ilyen két fiatal gyerek! Dehogy is ment volna csak egy lépést is tovább a szokott helynél. Egy tájon legelészett állandóan; lassan-lassan előrehaladva rágicsálta a füvet, fel se emelve fejét, hogy körülpillantson, mint más tisztességes szarvas állat. Lakoma után a lelegelt helyen leheveredett és édes gyönyörrel órák hosszat kérődzött. Ebben még több kedve telt, mint a majszolásban. Napról-napra ilyen volt az életmódja. Csak nagyritkán változtatott rajta azzal, hogy hálraverdesett a farkával a szemtelenkedő legyekre és darazsakra. De már néhány hónap óta ezek se bántják.

Egyszer csak azonban egy időre megváltozott e békés nyugodalom: a vasutat, mely eddig csak épülőfélben volt, befejezték. Mikor a riska először látta a gőzkocsit, majdhogy bele nem örült. Akkorát szökken, mint egy falusi ház; eszeveszett futásnak eredt s körben forgott jó ideig. És ez több napig tartott így. Valahányszor megütötte füleit a zakatolás, futásnak eredt; ha pedig a füstöt ontó kéményt pillantotta meg, ismétellen felszökken, majd meg hanyat dől, és a dűtől habot turt a szája. De lassanként beletörődött a riska s arra a meggyőződésre kezdett jutni, hogy ez a gőzkocsi nem is olyan veszedelmes portéka; leg-

gok, melyekre a király és nemzet fátyolt borít; nekünk számtalan nagy okunk van ünnepelni hálaadással Istennek, az Urak ura, a királyok királyának ritka nagy ajándékát, Felséges urunk királyunk félszázados uralkodói jubileumát.

És habár jól esett volna nekünk, ha a koronázási jubileum nemzeti örömmünnepeben a monarchia másik állama is élénkebb részt vett volna; de tagadjuk, mintha nekünk a félszázados uralkodói jubileumhoz csak annyi közünk volna, mint Ausztriának a magyar koronázási jubileumhoz volt.

Felséges urunk királyunk félszázados uralkodói jubileumát is megünnepelhetnők s megünnepelnők még akkor is, ha Ausztria megfelelne önmagáról.

A jubileumok századában szeretett nagy királyunk félszázados uralkodói jubileumán hű népek és nemzetek nem térhetnek napirendre.

Megünnepeltük 10 év előtt a negyven éves uralkodói jubileumot: éppen a félszázados mellőzhetnők, mikor még a szentírás is azt mondja: »Szenteld meg az ötvenedik esztendőt?!«

Az igaz magyar szív hálát adva Istenének nagy királyunkért, őszintén ünnepli félszázados uralkodóját, I. Ferencz József apost. királyunk Ó Felséget.

Éljen a király! x—y.

ORSZÁGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, november 30.

Déli 12 óráig csupa szavazás volt. A terem tehát csupa üresség volt. Csak *Regele* bácsi szava hangzott, a mint a képviselő urak neve után stereotip egyformasággal hirdette:

— Nincs itt! Itt van! Nincs itt!

A »nincs itt« majdnem állandó volt.

12 óra után befejezték mind a két szavazást.

Mikor *Szilágyi* kihirdette, hogy a képviselőház határozata szerint a Ház tehát *öröme-*

nek jegyzőkönyvileg ad kifejezést az uralkodó 50 éves jubileuma alkalmából, — a jobb oldalon viharos *éljen* hangzott fel.

— Éljen a király!

— Éljen a haza! — felel az öreg *Madarász* s ezzel befejeződött a császárjubiléumi incidens.

Szilágyi Dezső elnökölt.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után elnök bemutatja halászi község lakosainak kérvényét — beadja *Reiter* János — a *földadó* leszállítása és a *tözsdeadó* behozatala iránt, továbbá a Rákospalotán tartott négyülés kérvényét — beadja *Holló* Lajos képviselő — a kormány-rendszer ellen. Vizakna város lakosainak kérvényét — beadja *Zeyk* Gábor képvisező — a képviselőház nyugodt tanácskozárendjének tárgyában. Kiadatnak mind a kérvényi bizottságnak.

Következik az indítvány és az interpellációs könyv felolvasása.

Ezután elnök 5 percre felfüggeszti az ülést.

Szavazások.

Most következett *Szalay* Károly tegnapi indítványa felett a névszerinti szavazás. Mellette mindössze 24-en szavaztak, ellene 170-en és így 140 szavazattal *Szalay* Károly indítványát mellőzték.

A szavazás eredményének kihirdetése után *Polónyi* Géza szólásra jelentkezik.

Elnök: A kérdéshez tetszik szólni?

Polónyi Géza: Igen a kérdéshez és a házszabályhoz kérek szót, nagyon röviden. Az a javaslat a tegnapi ülés napirendjére nem volt kiütve. A házszabályok értelmében jogom volna kimutatni — de tartózkodom tőle — hogy ennek érdemleges tárgyalását napirendre kellene kitűzni. Hogy azonban azon jogomtól, hogy a dolog érdeméhez hozzászólhassak, el ne essem csupán annak kijelentésére szoritkozom, hogy a javaslathoz hozzá nem járulok, de az elnök ur iránti tiszteletnél fogva tartózkodom attól, hogy olyan házszabály-vitával álljak elő, a mely a szavazás elhalasztását vonná maga után.

Ennek kijelentésére szoritkozva, elállok a szótól.

Elnök De a kérdés helyesen volt feltéve. (Derült.) A kérdést tehát feltettem. Több mint 20 képviselő névszerinti szavazást kíván. Azt elrendelem. Az ülést 5 percre felfüggesztem.

Eredménye a következő: Az elnök indítványát, mely szerint a *Ház jegyzőkönyvileg*

átértett öröme és hódolatteljes szerencsekivá-natait fejezi ki arra vonatkozólag, hogy a nemzet felett örökös gondviselés kegyelme Ó felsége boldogító uralkodását hosszú időre kiterjesztette, — a Ház 150 szótöbbséggel elfogadta ellene szavazott 29 szélsőbali képviselő. A kormánypart erre zajosan éljenzett.

Indemnitás.

Reiter János. Gyakran tapasztaljuk, hogy a mindenkori kormány indemnítási javaslatokkal szokott előállni és a törvényhozás rendszerint abba a kényszerhelyzetbe jut, hogy a kért pénzügyi meghatalmazást megszavazza. Ujabb időben valóságos rendszeressé vált ily meghatalmazások alapján rendelkezni az ország jövedelmeivel és fedezni a kiadásokat. A mostani kormány e téren hűségesen követi elődeinek példáját alkotmányos intézményeink hol megkerülésével, hol kijátszásával. A jelen kormány nem áll feladata magaslatán.

Ha tekintjük a vita lefolyását, azt hiszem, nincs elfogulatlan ember, a ki nem ismerné be, hogy az elhangzott ellenzéki beszédek oly magas színvonalon állottak, hogy azok bármely civilizált állam parlamentjének becsületére, dicsőre váltak volna. A tisztelt tuloldal mindig állhatatosan halgatott és ha néha-néha történt egy felszólalás, az vagy zavart idézett elő, vagy elmérgesítette a vitát.

A t. tuloldal előkelőségei félrevonulnak, de maguk az államférfiak is, úgy látszik, azt tartják, hogy hallgatni arany. Sőt maga a t. miniszterelnök ur az egész vita alatt a strucz példáját követte, mindig hol a folyosóra, hol a miniszteri szobába menekült, a helyett, hogy őszinte nyilatkozattal az ellenzék aggályait eloszlatta volna.

De hát valóságos fátuma bizonyos kormányoknak, hogy sohasem keresik és választják az egyenes és biztos utat a felmerült differenciák kiegyenlítésére, vagy pedig az aggályok eloszlatására.

Hol furfanggal akarják az ellenzékét kijátszani, hol fenyegetésekkel megfélemlíteni, hol pedig erőszakkal megtörni.

Alig hogy elhangzott egy élesebb, a rendnél talán valamivel hosszabb beszéd, azonnal előállottak az obstrukció vádjával. Most is tisztelt képviselőház Nagyváradról hirdetik a szólásszabadság és a sajtószabadság korlátozásának a szükségességét. Sőt a kormány most már nyíltan hirdeti, hogy ő bizva a 300 főnyi többségben, rendkívüli eszközöktől sem riad vissza, törvénytelen lépésektől sem ijed meg és azok alkalmazását az ország érdekeinek megóvása, érsd a rideg párturalom fentartása ér-

alább neki nem árt meg, hacsak nem áll elébe. Ezentul már csak a fejét vetette fel, ha arra robogott a tüzes szörnyeteg, sőt később a zakatolás már ennyire se zavarta a legelészése nyugodalmát.

Pininben és Rosában a robogó gőzkocsi kellemesebb és álhatalosabb érzéseket keltett. Ambátor kezdetben az örömebe kis babonás félelem is vegyült úgy, hogy midőn először pillantották meg a gyorsan átvágató vonatot, sikoltásban törtek ki, de az ijedelem még azon pillanatban vigsággá változott s a távol robogó vonat után mint valami kedves játékszerre tekintettek. Még sokáig ragyogott a szemük, ha jönni látták a füstös szörnyeteget s nagy időbe telt, míg egykedvűen szemlélték az óriási mozdonyt, a csinos kocikat és az ablakon át kitekinthető embereket.

Igy hát se a távirófa, se a gőzkocsi nem idézett elő nagyobb változást a Somente-mezőn, mintha valami ismeretlen vándor haladt volna át rajta. Az emberek sürgő, zibongó élete nem hatott el idáig, a vásári zajt itt nem hallották. Nem volt itt több nyoma a világ művelődésének, mint az átszáguldó vonat. Napról napra egykép járta: ha a nap megjelent a szemhatáron, kijöttek a gyerekek a riskával a rétre, délben a nagy melegben a tanyára mentek pihenőre, mikor a nap letűnni készült, hazatértek s megvacsorálván, lenyugodtak. A rét néma volt: éjjel ember nem látta, denevér elkerülte, csak a távoli mocsárból hallatszott fel a békák kurutyolása. Ebben a békés világban éltek együtt Antón de Chinta iker gyerme-

kei; Rosa és Pinin. Belefáradván a játékba, a futkosásba, elüldögéltek egymás mellett órák-hosszant szótlanul; melléjük heveredett le a riska is s ő se zavarta a csend; csak néha-néha szállt el tehénajakáról egy-egy hatalmas sóhaj. Isten tudja ki után?

A csendben, a háboríthatatlan nyugodalomban, igazán lehet szeretni. Szerette is egymást a kégyerek, mint két gyümölcs egy ágon; egy volt az életük, egy a gondolatuk, egy a lelkiismeretük, egy az érzelemviláguk. Együtt szerették a riskát is, együtt dédelgették, együtt ápolgatták. A riskát is egyként szerette mindkettőjüket, bár szeretetét kifejezai kevésbé bírta. De ez a türelem, a melyet a gyerekek iránt tanusított, meggyőzőbben nyilatkoztatta meg szeretetét akármily egyhangú szerelmi vallomásmánál. Szegény riska volt a buvó hely a bujcskánál, az asztal a papa és mamánál, a domb a csuszkalásnál, a ló a lovasdinál. S ő minden testi-lelki áldozatra kész volt; ha leheveredett, ugorhattak a hátán, a hogy tetszett ő mindent önmegadással elviselt, sőt örült is, hogy kis gazdái örömeiket lelik benne.

De a nehéz időkben a gyerekek is kedvében jártak a riskának. Nem volt mindig Antón de Chintáé a Somente-mező; ez csak nem rég került hozzá. Azelőtt csak portyázott a jó riska; kihajtották az országutra s utilapu, kóró volt csak, a mit lemajszolhatott. Fű az utszélen kevés akadt, csakán annál több; számfűbe is beleharapott egyszer-másszor s néha napján nem lett egyébre muszkatövisnéi. Azokban az inséges napokban Rosa és Pinin kimentek a

határba s onnan hoztak füvecskét, ki mennyit birt s nem egyszer szidalmat, sőt ütlegel is kellett türniök a lopás miatt, melyet a riskáért követtek el jó lélekkel.

S ezeket a jótéteményeket a derék riska nem felejtette el s ha olykor-olykor már fogyni kezdett türelme, az emlékezés mindig megfőkezte a kitörni készülő haragot.

Különbben mások iránt is jámbor volt ez az állat.

Ha kellett, iga alá is hajtotta fejét s megadta magát a gazda akaratának s igástársa idegeskedéseinek. Baktatott, vonta az ekét, taposta a szénát s fel se bődült, ha pihenőre nem hoztak elébe illatos szénát.

— Majd hoz a gazda, — gondolta magában, — ha van miből!

II.

Antón de Chinta jól tudta, hogy mert szegény embernek született, sose lesz udvaros portája, se négy ökrös szekere. De azért bizott benne, hogy így-úgy majd csak felsegíti az Ur-isten.

Sok verejték, sok vesződség árán meg is vette az első tehenet, a riskát s ezzel egyelőre beérte. A mit ezután szerzett, azt az uraság részére tette félre, jó maga csak zsellér lévén; mert sokkal volt még hátralékban, ezt kellett fizetgetni a gazdának, ki már-már a riskát. Rosa és Pinin szemefényét is el akarta liczítáztatni.

Antón de Chintának a felesége két évre rá, hogy a riskát vették, meghalt. A gyenge

dekében czélszerűnek és helyesnek találja: A t. miniszterelnök irtól minden kitélik, hiszen ő mindig a rendkívüli eszközök embere volt.

Rendkívüli eszközökkel, mondhatnám törvénytiprással oly többséget hozott létre, amely most rendkívüli dolgok elvégzésére vállalkozik. Elismeri, hogy normális körülmények között alkotmányos országokban az indemnitit nem szokás bizalmi kérdésnek tekinteni. Hiszen a többség nem régiben egyik értekezleten kimondta, hogy e törvényjavaslatot bizalmi kérdésnek tekinti, sőt Pulszky Ágost képviselő ur két óráig, igazán obstruáló beszédében kijelentette, hogy az indemnit megszavazza nemcsak az országnak, hanem Bánffy br. személyének is. Sőt Mezei Mór t. képviselő ur határozati javaslatot is terjesztett be, melyben azt proponálja, hogy a képviselőház a kormány iránt bizalmát fejezze ki. Szónok elhiszi, hogy Mezei nem pártpolitikai érzetből, hanem meggyőződésből tette ezt az indíványát, mert ő egyedül Bánffyt tartja ama gondviselésű férfiúnak, ki hivatalban van Magyarországot a mostani válságos helyzetből kivezetni. De vajon érdemel-e a kormány bizalmát? Erre csak úgy lehet választ adni, ha nézzük a kormány viselt dolgait, multban követett politikáját és vizsgáljuk a jövőre való tervét, vagyis ha multjából következtetést vonunk a jövőre. A kormánysajtó évek óta hangoztatja, hogy Magyarország a szabadelvű regime alatt mily rohamosan fejlődött, hogy valósággal tejben-mézben uszik.

Beszédje további folyamán áttér a Rába-szabályozásra és végül a következő határozati javaslatot adja be:

A képviselőház oda utasítja a kormányt, hogy azonnal kezdjen tárgyalásokat a jelzálog és hitelbankkal, hogy az 1885: XV. t. c.-nyert felhatalmazás alapján az akkori pénzügyminiszter által a nevezett banktól a Rába-szabályozó társulat terhére felvett és 50 év alatt visszafizetendő 7,040,000 frt kölcsön konvertálható legyen; ha pedig az említett pénzügyintézet erre hajlandó nem volna, úgy terjeszzen be sürgősen törvényjavaslatot az iránt, hogy ezen kölcsönt az állam vállalja magára, a társulat pedig annak visszafizetésére új kölcsönt vehessen fel.

A pécsi borok.

Saághy Gyula a következő interpellációit intézi a belügy- és földmivvelésügyi miniszterekhez:

I. Miféle intézkedéseket tett egyrészt a belügy- és másrészt a földmivvelésügyi miniszter ur a pécsi Engel-céggel szemben felmerült borhamisítási ügy felderítésére.

II. Szándékoznak-e ezen ügyet lehető gyor-

testü asszonyt a sok dolog ölte meg. Épp a küszöbre tette lábát, midőn összeroskadt. Utolsó pillantását a tehénre vetette, mely épp akkor szökélt be a kapun.

A haldokló felemelte aszott kezét s a tehénre mutatott. Szólni akart, de a hang elakadt torkán. Megtört szemeit a riska felé fordította s ki lehetett belőlük olvasni, mi a szegény asszony utolsó gondolata:

„Ápolgassátok, gondoloztátok a riskát! Szeressétek!”

Az elárvult ikrek ezentúl minden szeretetükkel a tehénkén csüggték. Az apjuk is szeretete őket, ők is szerették az apát; de az anya szeretetét csak akkor felelték el, ha a leheveredett térka mellé dőlhetek s testének melegét, gőzét érezték.

Anton értette is ezt a dolgot, meg nem is. Csak annyit látott, hogy a gyerekek jobban szeretnek ott künn lenni a mezőn e riska mellett, mint odahaza az apjuknál. Hogy is mondja csak meg a gyerekeknek, hogy bizony a jó riskát vásárra kell hajtani, mert kell az ára?

Egy szombat délután Anton elindult Gijón felé. A tehénét maga előtt hajtotta. Pácin és Rosa aludtak. Mások bezzeg felzavargatta volna őket az apa, ha fényes délután elszeny nyadtak a mezőn, de most örült, hogy alsznak. Felébrednek a gyerekek s a riskát sehol se látják.

— Tán a kovácsos hajtotta az apuka? — kérde remegve Rosa. Pácin se gondolt egyebet s így megnyugodtak mind a ketten, bár

sasággal és erélyvel megvizsgálni s amennyiben a borhamisítás ténye beigazoltatnak, a legszigorubb megtorló intézkedéseket alkalmazzon?

Darányi Ignác földmivvelési miniszter válaszul Saághy interpellációjára s kijelenti, hogy az új hiteles borminták be lettek szervezve s a vizsgálat vezetését Krecsányira bízták.

Perczel belügyminiszter kijelenti, hogy Splényi ellen a fegyelmi eljárást a bor vizsgálatban tanúsított hanyag eljárása miatt megindította.

Saághy csak a Darányi miniszter válaszát vette tudomásul.

Nagyváradnak mi szükséges?

— A törvényhatósági tagok értekezlete. —

Hosszasan, délután 3 órától fél 7 óráig tanácskozott Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának egy része tegnap afelett, hogy a nagy tervek közül mire van Nagyvárad városának leginkább szüksége s miként valósíthatja azt meg.

Ha más haszna nem volna is a tanácskozásnak, az meg van, hogy végre tudatára ébredtünk, miszerint nem ér semmit a még olyan pompás, mutatós terv, nincs hozzá pénzünk s ha komolyan akarjuk a szükségességeket létesíteni, nincs más mód, mint lemondani a fényes palotákról s építeni egyszerűen, a szegénységünkhöz mérten.

Azt hisszük, hogy a tegnap elhangzott szép beszédeknek a jövőben meg lesz a tanulsága és hatása. Ránk férne!

Az értekezlet lefolyása a következő volt:

A polgármester által összehívott értekezleten tegnap délután jelenvoltak:

Dr. Bulyovszky József elnök, Beöthy László dr. főispán, Ritoók Zsigmond, Gyalokay Lajos, Horványi Géza, Várady Zsigmond, dr. Moskovits József, Sipos Árpád, Molnár József, Mezey Mihály, Némethy Károly, dr. Berkovits Ferencz, Guttmann József, Reismann Mór, Farkas Izidor, Kunz Gusztáv, dr. Friedländer Sámuel, Miheli Adolf, Rimánóczy Kálmán, Bertsey György, Száhlender Károly, Busch Dávid, Komlóssy József, Baróthy Ákos, Ragány János, Bordé Ferencz, Rácz Mihály, Szüts István.

Az értekezlet megnyitása után Szüts Dezső aljegyző felolvasta Ragány János főszámvevő memorandumát, mely felöleli az üs-

hébe-korba körülpislangtattak: — hát igazán nincs itt a jó riska?

Alkonyodóra fáradtan, porosan tért vissza Anton is, a riska is. Az apa nem szólt egy szót se, de a gyerekek mindjárt észre vették, hogy baj van.

Nem adta el Anton de Chinta a tehénét, mert senki se akarta megadni az árát, melyre ő tartotta a riskát. Ő pedig furcsa módon szabta meg az árát: nagyon sokat kért, hogy senki se adja meg. A ki csak megkérdezte a vásáron, hogy mennyire tartja a riskát, az ár hallatára szikozódva állott tovább s Anton de Chinta azzal hitette magát, hogy ő azokat, ha nem adom el a tehénét, ha a nyakamon marad; miért nem adták meg az árát? én el akarom adni, de ha nem tudom!

Nem is tudta eladni a jó riskát. Így hát hajtotta hazafelé, vigasztalva magát, hogy nem maga a hibás, ha rossz volt a vásár.

Hajtotta, hajtotta a bus állatot a sok ökör tehén, bárány között, melyeket a vásárosok tereltek hazafelé több-kevesebb ügyyel-bajjal, a szerint, a mint régiebb vagy újabb keletű volt a viszony állat és gazda között.

Natohoyo falu előtt a keresztutnál meg majd úgy volt, hogy Anton de Chinta tehén nélkül tér haza, mert egy gazda ember éppen az utolsó szót akarta kimondani; Anton de Chinta ekkor hirtelen belevágott a riska bordái közé s Isten áldjon nélkül futott a neki iramodott tehén után. Így esett meg aztán, hogy Anton de Chirta sehogy se bírta eladni a tehénét. (Vége köv.)

szes tervezett nagy építkezéseket, u. m. iskolákat, óvodákat, tolenczházat, köztemetőt, járványkórházat, továbbá színház, városház, csatornázást.

Részletesen kimutatja, a főmérnöktől beszerzett adatok alapján, hogy ezek egyenként és összesen mily összegbe kerülnek ezen kiadások mi módon, milyen újabb megterheléssel létesíthetők.

A memorandumot, melyet június hó folyamán mi is egész terjedelmében közöltünk, a polgármester kinyomatva kiosztatta az értekezlet tagjai között.

Elsőnek Bertsey György szólalt fel. A törvényhatóság és így az ő saját bűnét is fejteti, a melyet a multban elkövettek, a mikor a regále megváltás kötvényeivel könnyelműen gazdálkodtak. Az évi 80,000 frt kamatot nem úgy használták fel, mint kellett volna, hanem nagyszából kaszárnnyakat építettek. Ha most keresztül visszük a tervbe vett építkezéseket a tervezet szerint, tönkre megyünk. Örül a törvényhatóság, ha 100,000 frtos építkezésnél 16 ezer frt leengedést nyer, pedig az egységárak tulmagasak. Olyanok, mint a bécsi egységárak. Amit más 30 ezerből felépit, azt a város 60,000 frtból építteti. Példákat hoz fel: Zöldfa-utca végén a Kurlander-ház 30 ezer frtba kerül, ez a városnak bizonyosan 60 ezerbe került volna. Van-e szüksége Nagyváradnak 400,000 frtos színházra, mikor Budapesten a »Magyar színház« 200,000 frtba került.

Dr. Várady Zsigmond: Ugy van!

Bertsey György: Szükséges-e Nagyváradnak 400,000 frtos városháza. Azért szerepel ilyen nagy összeg mindenben, mert tuloz a főmérnök. A tervben olyan tanácsstermet vett fel, amilyen nagy csak Londonban van. Nézzék a város polgárságát, milyen szegény; alig van ház, amely a pénzügyintézetek által tulságosan meg nincs terhelve. A főszámvevő memorandumába a kövezés nincs felvéve. Ezt olyan rosszul csinálják, hogy mihamar tönkre megy. Ha gáz vagy vízvezeték miatt felbontják, azt javasolja, hogy a memorandumot adják ki egy szűkebb bizottságnak.

Dr. Bulyovszky József: helyreigazítja szót, hogy a kaszárnnyakat nem a regálekötvények árából építették, hanem törlesztéses kölcsönből.

Kunz Gusztáv: azzal foglalkozik, hogy az értekezlet miért jött össze. A memorandumban két olyan dolog van, amelyeket már a jövő évi költségvetésnél letárgyaltak. A főszámvevő jelentése úgy tűnik fel, mintha 10 évre való éltel tálalt volna fel, hogy azt egyszerre egyék meg. Az összes szükségleteket meg akarják valósítani, azonban tisztázni kell, hogy mit tartunk legsürgősebbnek, mert az egészet úgy sem fogadja el a közgyűlés. A főszámvevő ne ijesztgesse a közgyűlést 30 százalékos közköltő emelésekkel. Indítványozza, hogy először azokat tárgyalják, amelyek már a költségvetésben fel vannak véve, másodsor állapítsák meg, ami a legszükségesebb s ennek a fedezetéről gondoskodják a tanács.

Farkas Izidor nem helyesli a főszámvevő ellen emelt vádat, mert a memorandum elkészítésével — melyért köszönetet szavaz — meg lett bizva. A mi a memorandumban a multa vonatkozik, teljesen helyes, de a jövőre vonatkozólag optimista volt a főszámvevő, s ez irányban tett számítását és következtetéseit nem helyesli. A memorandum tételeire tér át. A színház építésre kevesli a felvett 67 ezer korona törlesztési összeget. A csatornázásra 1.200,000 korona van felvéve, de ebből csak a város egy részét csatornáznák. Ez összeget nem vette fel kiadásnak, mert a háztulajdonosokra akarják tolni. A csatornázás körzete nincs kitéve s így azt hiszi, hogy a körzet annyira kicsi lenne, hogy a háztulajdonosokra elviselhetlen teher hárulna a csatornázásból. Nem áll meg az sem, hogy a pénzügyintézetek betétjeit adóztassák meg, mert ezt a törvény tiltja s különben is tönkre tenné a pénzügyintézeteket, mert a betéteket más városba vinnék.

Dr. Sipos Árpád: azt véli, hogy a főszámvevő által beterjesztett munkálat nem azt jelenti, hogy azokat mind azonnal foganatosítsák. Az iskolák építését ebből kiszakítva, elfogadta a közgyűlés; a telkek ki vannak jelölve, a költségvetést már elfogadták. Kifogásolja,

hogy a Korona átalakítása iskolává, 80,000 koronára van felvéve, mert a főszámvevő a telket is számította, pedig ezt nem kell venni a városnak. De az átalakítás sem kerül 40,000 koronába. A városháza építése a közönség érdekéből szükséges, de az ne legyen monumentális. A csatornázással ne fenyegetse a várost; hagyják azt a jövőnek. Majd rátér arra, hogy még nincs eldöntve, miszerint közegészségügyi tekintetből a föld feletti csatorna, vagy a földalatti a czélszerűbb. Ha a csatornázást a closetekkel kapcsolatosan akarják, bekövetkezik a vízszükség. A csatornázás ügyét csak előkészíteni kell s ha lesz rá pénz, akkor valósítsák meg. Az iskola és talán még a színház ügye már elhatározott dolog, míg a városháza és a tábla kibővítése felett lehet vitázni.

Dr. **Hoványi** Géza szerint az értekezlet czélja az, hogy a már előkészített, vagy részben felvett szükségletek közül, melyek a legszükségesebbek s ezekre milyen adóemelést kell. Fejtse ki a főszámvevő, hogy melyek vannak már készen s melyeknek kivitele fog a jövőben terhet képezni. Az iskolák építését nem lehet elhagyni s fel kell venni, hogy azok mibe kerülnek. Tekintetbe kell továbbá venni a színházat, a kir. tábla kibővítését, a városházát. Ez utóbbira eltérő lehet a nézet, hogy fényesen vagy minden luxus nélkül, megfelelő arányban építsék. A sorrendből ejtsék ki, melyek nem tartoznak ide. A csatornázásra is majd a tárgyalások során határozzák el, hogy kell-e? Adja elő a főszámvevő, hogy mi maradhat ki most a tanácskozás keretéből.

Ragány János felvilágosításul kijelenti, hogy a felolvasott tervezetet az 1897. decz. 31-iki állapothoz képest az év elején készítette, ezért van abba olyan is felvéve, ami máreaddig elkészült. A cselekvő tőkék kamatait is az állapothoz képest vette föl. A csatornázásról nem volt előtte terv, csak a főmérnöktől nyert felvilágosítás alapján vette fel. A csatornázás a város legsűrűbben lakott részén a belvárosban van tervezve, ahol a fekáliák és szeméthordás költségeit vette a csatornázás fedezésének összegéül. A területet precíz ő sem tudja. A Korona átalakítási összegét a főmérnöktől nyerte. A kir. tábla kibővítésére a város kötelezve van; a kész tervek alapján vette fel az összeget. A színházat illetőleg szoritkozott a törvényhatóság határozatára. Hivatkozott arra, hogy miért van nagyobb különbség az 1896-iki és a mostani memorandum között. Ma sokkal drágább a pénz, 5-4 százalék mellett alig lehet törlesztéses kölcsönt kapni. Várjuk be, míg a pénzügyi helyzet kedvezőbbre fordul.

Dr. **Bulyovszky** József a színház kérdést is levonná a tanácskozás napirendjéről, mert a kisajátítást már jóváhagyta a miniszter.

Dr. **Molnár** Imre meddő vitaközlésnek tartja, hogy mit birunk meg. Vannak kijegyezsedett dolgok, a melyek egyrésze már elfogadott, másrésze közöhangj képez. Ilyenek az iskolák, csak el vannak döntve. Szükséges a városháza, a kir. tábla kibővítése. A színház építése is olyan utra van terelve, hogy most többen kívánják, mint ezelőtt. Tehát négy olyan dolog van, a melyre ki kell mondani, hogy ezeket megvalósítani akarják, de a legtakarékosabban. Egy világos, hogy ha ezeket megvalósítják, okvetlenül fizetni kell; el kell készülnünk az adóemeléssel.

Ritoók Zsigmond általános figyelem közzött szólott a kérdéshez. Nincs egy véleményen az előtte szólóval. Ha a multban hibáztak, az csak az lehet, hogy a sorrendet vagy nem alapították meg, vagy nem tartották be. A csatornázást feltétlenül szükségesnek tartja, mert aki foglalkozott a közegészségügygel, tudja, hogy nem mindegy, ha felül, vagy földalatti csatorna van. A fekáliák rontják meg a házakat, ezt kell elhárítani. De a csatornázás költ-

ségeihez a város is járuljon hozzá, mert azt a háztulajdonosok nem birják meg. Ma is egyharmadát adóba kell a házak jövedelmének fizetni. Pedig igen szükséges, hogy a háztulajdonosnak legyen jövedelme, mert minden ujabb teherrel hozzájuk fordulunk először. De meg a jövedelem csökkenésével elértéktelenedik a ház. — Meg kell oldani a most tárgyalás alatt levő kérdéseket. Szükséges mindannyi, de egyszerre nem lehet megvalósítani; ezért kell sorrendet megállapítani. Ha bizonyos intézményeket elosztunk későbbre, még akkor sem veszünk. Meg kell állapodni, hogy ezt akarom kiépíteni, számítás teszünk, mennyi terhet ró ránk. Ebből lehet látni, hogy birjuk-e. — Rátérve a részletezésre, elsőnek mondja az iskolákat, a melyeket okvetlenül kiépíteni kell. A második a városháza, vagy e helyet a kir. tábla. Esetleg a táblát kitudjuk bővíteni az iskolák építésével egyidejűleg. A harmadik a színház és a negyedik a csatornázás. A többi apróbb dolog. Mikor egyet kiépít a város, előkészíti a következőt: kimutatja ennyibe kerül. A törvényhatóság látja világosan a dolgot, számíthat s jól meggondolva, hogy mit birunk meg, határoz a felett: belemehet-e, vagy nem. Adóteher felemelése nélkül nem lehet ezeket megvalósítani, de fokozatosan kell keresztül vinni s a közszükségérzet fogja megnyugtatni a polgárokat a nagyobb teher elviselésénél. Ezt a sorrendet kell megállapítani s kijelenteni a közgyűlésnek, hogy ezek az intézmények szükségesek, ilyen sorrendben. Kimutatni, mi szükséges már a jövő évben s ha elbirjuk, később megvalósítjuk a többi. (Eljenzés)

Dr. **Várady** Zsigmond azt látja a mai tanácskozából, hogy a törvényhatóság tagjai ki fognak józanodni az eddig követett irányból. Köszönetet mond dr. Molnárnak és Ritoók Zsigmondnak, mert olyat mondtak, a melyek összehozzák a különböző nézeteket Molnár Imre hangoztatta a takarékoságot, Ritoók pedig, hogy ne tegyék tönkre a várost. Ő még megtoldja egy szóval: a haladással. Ezután igyekszik kimutatni az ellentéteket a Ritoók és Molnár beszéde közt s mindkettőt a haladással szemben. — Meg kell valósítani a mit a haladás igényel, de le kell mondani arról, amit a hálaadás nem igényel. Az iskolák ellen nem szól. — Amit a főszámvevő előterjeszt, azt mind kívánja a haladás. Amiben eltér, első a városháza. Ne ujat építsenek 400,000 frtból, hanem a mostanit bővítsék ki elől vagy hátul. Így lekerül az a kérdés 30—40 évre. Különbben a városháza építése ugy is improduktív befektetés. Utasítsák a tanácsot, hogy a megfelelő kibővítésről tervet készítsen s a városháza építését vegyék le a napirendről. — A színháznál az első hiba volt, mikor a szini bizottság arra tért rá, hogy pompás színházat építsenek. A második hiba volt, a szerencsétlen összakapcsolása a színház építésének egy kisajátítási ügygel. Gunyosan fejtegeti, hogy a színház a haladás kérdése, de a Bazar-szoros kibővítése nem az. Tegyük fel, hogy gazdasági és szépművészeti kérdés. Van másutt, Berlinben, Genuában, Londonban, szűkebb utca és mégis fejlődnek. Ha kiszélesítik, lehet, hogy a tehenek jobban férnek, több tejet adnak, azonban ha a többi életkérdés nem lesz meg, nem fogunk haladni. Ezt a kiszélesítést elnapolná. — A színházat fel kell építeni, de egyszerűen, akár a nagypiaczon, akár más helyen. Jelöljenek ki egy 3-ik helyet. (Közbeiktatások: Nincs. De van; ő is kijelöl kettőt, van több is. Itt van a magtár épület helye vagy a régi reáliskola területe. Debreczenben is melléktetván van a színház. Ismétli, valósítsanak meg mindent, de takarékosan.)

Mihelty Adolf azt véli, hogy a bizottság nem azért lett összehívva, miszerint azokat bírálja, amik el vannak határozva. A jelenlegi nyomott viszonyok nem alkalmasak a tervezetésekre. Első a pénzszerzés.

Már is meg van terhelve a város s láttuk nem rég, hogy két nap tárgyalunk, hogy a

közköltő ne legyen emelve. Az értekezlet már megfelelő feladatának. A szükségleteket részben már foganatosította, részben felvette a jövő költségvetésbe. Az iskolák építése elhatározva, a járványkórház kész; a színház ügye folyamatban, azt nem akaszthatják meg. Szó van még a városházáról, csatornázásról, vásárok összpontosításáról, — csak ezekre nézve kell nyilatkozni. Mondja ki az értekezlet, hogy e hármat szükségesnek tartja, de ez időszerint javaslatot nem tesz s várja a jobb viszonyokat.

Kunz Gusztáv indítványozza, hogy a színház építése keresztülvitessék; a városházára nézve felkéri a polgármestert, hogy a felszólalások figyelembe vételével a terveket készítse el s terjesszen be javaslatot. A csatornázást 10 évre beosztva vigyék keresztül.

Dr. **Molnár** Imre észrevételeket tesz. A városházat akár újra építik, akár kibővítik nem bánja, de valamit tenni kell e tekintetben. A színháznak nem ellensége, de nem a kommentálás, hanem társadalmi uton szeretné építeni. Ő lenne az első a hozzájárulásban. Azért harezott, hogy a Bazar-szoros kibővítésével építsék fel a színházat. Váradytól ujat nem hallott. Berlinben lakott, s jól tudja, hogy ott nem a Friedrichs-Strasse a főforgalmi hely, hanem sok más, míg nálunk a Bazar szorcs az egyetlen forgalmi központ. — Ritoóknak azt válaszolja, hogy a felemlített négy szükséges dolog nem odázható el, de tudja, hogy egyszerre nem valósíthatók meg.

Dr. **Hoványi** Géza: nem az a cél, hogy a részletbe menjenek, hanem az a feladat, hogy egy képet nyújtsanak arról, miszerint ha ezeket megvalósítjuk, mibe kerül. Aztán a törvényhatóság bírálja el, hogy azokat keresztül viheti-e. Azokról nem szükséges beszélni, a melyek 1898-ban egészben fel vannak véve, de beszélni kell a városház, színház és csatornázásról. Irányt, felvilágosítást kell adni a tvhatóságnak a költségekről. A színházat lehet a Bémer-térre, de egyszerűbb kivitelben építeni. A városházának ott a Sas, azt átalakíthatják. Am nem ez a kérdés, hanem amit már felvetek, kimutatni mibe kerül s ha látják, hogy nagyon magas az összeg, nem határozzák el. Elfogadja Ritoók által indítványozott sorrendet.

Ritoók Zsigmond nem látja, hogy az iskolákra 1899-re már volna felvéve megfelelő összeg. Csak az indokolásban van erre tekintet. Ez pedig nagy különbség. Beszélni kell még ezért az iskolákról. A bizottság véleményében ki kell mondani, hogy az iskolákat a jövő évben építik; legfeljebb még a tábla pótló épületét vehetnék jövő évben sorra. Ha ezeket elkészítik, akkor a pénzügyi helyzethez képest a többire nézve határozhatnak. Fontos, hogy a polgárság megnyugvásául vitessenek ezek a dolgok keresztül. Dr. Várady Zsigmond beszédére tért át ezután. Várady szenvedélyvel szólt a Bazar-szoros kibővítéséről. A szenvedély pedig elvakít. Dr. Vrady csak annyit lát, hogy a kibővítés után a tehenek jobban elférnek és jobban tejelnek majd. (Derűtség.) De ezt nem folytatja. A forgalom igen fontos. Ha avillamos vasutat itt akarják építeni, ő ellene szavaz. A kibővítésre csak úgy vagy még jobban szükség van mint a színházra. A színház művészi értékét felfogja, de azt hiszi, hogy a Nagypiaczon többet kell a színházra ráfizetni. Nem a tehen szabadabb járása, hanem ezek az indokok lebegnek előtte e kérdésben. Csak azt mondaná ki az értekezletből, hogy ezek szükségesek és ilyen sorrendben. A költségek megállapítása akkor jön, ha egyik vagy másikra rákerül a sor. Akkor látjuk, hogy nagy teherrel járna s lehet a költségeket leszállítani vagy nem vinni keresztül a dolgot.

Dr. **Friedländer** Sámuel azt fejtegette, hogy az iskolákat meg kell valósítani, de ha ismételve megtagadja a miniszter az államsegélyt, szerényebb keretben visszük keresztül. A színház szerinte, nem a legfontosabb, a helyett közegészségügyi intézményre adhatjuk ezt a pénzt. Ha azonban belemegyünk a kisajátításba, fizetni kell amit megállapítanak. A királyi táblát azonnal meg kell valósítani, mihelyt itt a főügyészséget felállítják. A városháza építése

felesleges. Ezután a város gazdasági helyzetéről beszélt.

Dr. Sapos Árpád reméli, hogy később megkapjuk az államsegély felemelését, bár az iskolákat a nélkül is fel kell építeni. Az iskolák terveinél már is legnagyobb takarékosággal jártak azt apasztani már nem lehet.

Ifj. Rimler Károly arról beszél, hogy a színház költsége még nincs tudva a tanács előtt sem. A többi vigyék a közgyűlés elé, de a színház kérdését vegyék le a napirendről.

Komlóssy József czáfolja Rimlert. A kisajátítást kimondták s az ha lejön a minisztertől, határozhatnak, hogy belemennek-e vagy elejtik.

Mezey Mihály mindenik kérdést fontosnak tartja s azokat elő kell készíteni. Elég, ha kimondják, hogy azok szükségesek s esetleg közköltő emeléssel is keresztülvisszik.

Dr. Bulyovszky József azt hiszi, hogy ha sikerül a városi ingatlanokat jóáron eladni, a színházat. városházát ebből építik ki, Ajánlja a Ritoók Zsigmond indítványának elfogadását.

A Ritoók indítványát elfogadták s ezzel este fél 7 órakor az értekezlet véget ért.

A temesvár-nagyvárad szini szövetség.

— A szinügyi bizottság ülése. —

A szinügyi bizottság tegnap este foglalkozott azzal az átirattal, amelyet Temesvár szab. kir. város intézett Nagyvárad városához, hogy Nagyvárad lépjen szini szövetségre Temesvárral. Az átirat szerint a temesvári szinistársulat játszana a nyári szinidényben Nagyváradon.

A szinügyi bizottság ülésén jelen voltak: dr. Hoványi Géza elnök, Mihelyi Adolf, ifj. Rimler Károly, id. Gyalóky Lajos, Busch Dávid, Kunz Gusztáv, Mezey Mihály, Farkas Izidor, Szüts Dezső jegyző.

Dr. Hoványi Géza elnök előterjesztette hogy a szinidény 3 évre Böllöny József intendánsnak van átengedve, aki köteles az év elején társulatának névsorát betérjeszteni, s ha ez meg nem felel, Nagyvárad felmondhatja a játszási engedélyt.

Mezey Mihály kérdést intéz, hogy igaz-e, miszerint Böllöny hajlandó a nagyvárad szinikörtől visszalépni, ha a miniszter 20,000 frt újabb szubvencziót ad.

Dr. Hoványi Géza kifejti, hogy Böllöny tett ajánlatot Temesvárnak, de azon kikötéssel, hogy ha Nagyvárad kiengedi az obligóból, másként nem reflektál a 20 ezer frtra.

Ezután a bizottság véleményeként kimondták, miszerint a szinügyi bizottság ugyan melegen óhajtja a temesvári magyar szinészet megerősödését, azonban Böllöny József intendánssal 3 évre szerződése van a nyári szezonra. A felmondásra ez idő szerint sem ok, sem alkalmas idő nincs. miért is javasolja a bizottság a tanácsnak, hogy a felvett eszmét most mellőzze.

Ifj. Rimler Károly felvetette, hogy hátha febr. 15-én Böllöny József nem nyújt be megfelelő névsort.

Dr. Hoványi Géza felvilágosította, hogy Makó temesvári társulatát csak 1899. év októberére szervezi.

UJDONSÁGOK.

TAJÉKOZTATÓ.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch park) nyitva minden vásár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3-5-ig 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 3-5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

Decz. 1. Közigazgatási bizottság ülése a városházán d. u. 3 órakor.

Decz. 2. A helyőrség ünnepélyes istentisztelete az uralkodó 50 éves jubileuma alkalmából.

Decz. 3. A biiarmegyei és nagyvárad négyzet választmányi ülése, d. u. 4 órakor.

Decz. 4. Diák matinéé.

Decz. 8. Városi közgyűlés d. u. 3 órakor.
Deczember 17. Jogász felolvasó estély a Kereskedelmi Csarnokban.

Decz. 18. A díjnok egylet közgyűlése d. u. 3 órakor a megyei árvászek tanácstermében.

* **A Te Deum.** E helyen külön is felhívjuk olvasóink figyelmét arra, hogy a decz. 2-iki Te Deum nem 9 órakor, mint rendszeren, hanem 10 órakor fog kezdődni a püspöki székes templomban. A Te Deumot maga a bibornok-püspök ő eminenciája fogja tartani.

* **A németcsászár ajándéka.** Tegnap érkezett meg II. Vilmos császár ajándéka a 6 ládában Berlinből királyunknak császári jubileuma alkalmából. Ez az ajándék pedig áll egy igen értékes porcellán service-ből, mely a porosz királyi porcellángyárból került ki. A service áll hét darabból, azonkívül egy hatalmas művészi tálcából. Az ajándék Burg sveiczi termében a porosz királyi porcellángyár egy hivatalnok által tegnap délután kitétetett és ma délután a bécsi német nagy követ *Eulenburg* gróf és *Moltke* gróf németcsászári attaché átadják a császárnak. — Ma ő felsége tiszteletére nagy faklyásmenetet rendeznek.

* **Főügyészség Nagyváradon.** Már jó régen rebeskedik, hogy a nagyvárad kir. Táblát főügyészséggel kibővítik s ezáltal teljesen hasonló lesz a debreczeni és a többi kir. Táblákkal. A dolog most már teljesen bizonyos. A legilletékesebb egyén, *Ritoók* Zsigmond kir. Tábla elnök jelentette ki a tegnapi városi értekezleten, hogy a nagyvárad kir. Tábla a jövő évben főügyészséggel lesz kibővítve. Ha még a szóbeliséget behozzák, akkor mutatkozik némi eredménye és haszna annak a nagy licitálásnak, amelyre a táblák decentralizációjakor belementünk.

* **A kisajátítás jóvá van hagyva.** Nagyvárad város közgyűlése tudvalevőleg kimondta, hogy a színház építésével egyidejűleg keresztülvisszi a Bazárszoros kibővítését. Mivel azonban *Mayr* Sándor és *Weiszlovits* Adolf háztulajdonosokkal sikerült a Bazárszoros meg-egyezés, a törvényhatóság az összes házakra kérte a minisztertől a kisajátítási engedély megadását. A miniszteriumban határoztak a kérdésben s mint dr. *Bulyovszky* József polgármestert magánuton értesítették, Nagyvárad városa megkapta a kisajátításra az engedélyt s a miniszter jóváhagyta a közgyűlés határozatát, az ellene beadott fellebbezés rltusításával. Most már tehát nem szükséges más, csak — a pénz.

* **Kegyadomány.** Dr. Schlauch Lőrincz biboros püspök havi kegyadománya 300 frt esütörtökön december 1-én délután 2 órakor fog kiosztatni a koldusápoló intézetben, özv. Crunwald Henrikné, alelnökön.

* **Uj miniszteri tanácsos.** A hivatalos lap tegnapi száma közli, hogy ő felsége, dr. *Pauer* Imre budapesti tudomány-egyetemi nyilvános rendes tanárnak a *miniszteri tanácsos* czimet díjmentesen adományozta.

* **Köszönet-nyilvánítás.** A vallás- és közoktatás ügyi miniszter *Kuli* Márton czimzetes prépost, székesfehérvári kanonoknak, a székesfehérvári állami reáliskola r. kath. tanulói javára tett egy ezer koronás alapítványáért köszönetét nyilvánította.

* **A Pecze rendezése.** A honvéd hadapród iskola miatt a Pecze és Aduna patak szabályozása annyira sürgőssé vált, hogy a tanács megbízta a mérnöki hivatal, miszerint a részletes tervek készítése el s ennek alapján kiirják a munkálatokra az árlejtést. A munkálatokra a nagypiaczi telkek árából befolyt pecze-rendezési-alapot kiutalta a városi tanács.

* **Az esküdtek figyelmébe.** Mint már említettük, a városházán most készülnek az új esküdtszéki eljáráshoz szükséges lajstromok összeírásával. Nagyvárad-Olaszban kihordták

már a leendő esküdteknek a bejelentő-íveket. A hatóság kéri az illetőket, hogy a bejelentő lapokat kellőleg kitöltve, sürgősen szolgáltatassék be a városháza első emeleti 4. sz. szobájában.

* **Wallaschek Venczel temetése.** Általános részvét és nagy gyászpompával temették tegnap délután néhai *Wallaschek* Venczel hült tetemeit. A gyászház udvara teljesen megtelt előkelő közönséggel. Ott voltak: Sal Ferencz, Széchényi Jenő kanonok, dr. Bulyovszky József, Des Echerolles-Kruspér Károly, Velyászky Gyula, Harmathy Károly, Papp János, Dr. Bozóky Alajos, Sapos Orbán, Cziffra Gerő, Zedlek Róbert, Kunz Gusztáv, Schadeberg Béla, Weingärtner Andor, Jánosházy János, Auspitz Adolf, Vidovich Bonaventura, Lukács István, Stark Gyula, Busch Dávid, Veres János, Pallay Jenő, Tichy Gyula, dr. Mihelyi Lajos, dr. Tóth Mihály, Tóth Imre, ifj. Rimanóczy Kálmán, Bereczky Géza, Farkas László, Terney Antal, Kovács Béla, Reményffy Rezső, Szüts István, Kappel György, Rátkay József, Kádár János, Olasz Gyula, Pekánovits Imre, Réz Mihály, Lázár Zoltán, Daday József, Gyalóky János, Jelinek Ferencz, dr. Vári-Szabó Béla, Konvicska Ferencz, Kurovsky Ferencz, dr. Fazekas Imre, Krüger Viktor, Hollóssy Dezső, Molnár Lajos, Ferdényi Olivér, Missuray Ágoston, Keller József őrnagy, Mihelyi Emil, Rozsly Géza, Glatz Antal, Makutz Ernő, Schvoj I., Gyöngyösy Lajos, Nagy Ignác, Fehér Elek, Török Károly stb. A postaigazgatóság és hivatalok személyzete testületileg volt jelen. Schöpflin Ágoston vezetése alatt. A koporsót szebbnél-szebb koszoruk borították. A gyászszertartást *Dencs* János tb. kanonok végezte, *Kópis* József és *Pák* Emil segédlelkészek assitálásával. A koszoruk feliratai a következők voltak:

Felejthetetlen jó férjemnek — Bánatos özvegye. A jó apának — Hálás gyermekei és unokái, Forrón szeretett öcsémnek — A szenvedő öreg testvéred. Szeretett legjobb nagybátyánk — utolsó üdvözlőtől Marci és Teréz. A jó Venczi bácsinak — Bary József és családja. Szemes Imre és családja — Részvét jelül. Szeretett Venczi bátyánknak — Anna és Irén. Tiszteletök jelül — Ferdényi Olivér és neje. Szeretett jó szomszédnak — Rozsly Géza és családja. Hollósy Jenő és neje — Szeretett jelül. A gazdasági és iparbank tisztviselői — volt szeretett kartásuknak. A legjobb barátunk — Horek István és neje. A legjobb barátunk — Földessy család. A nagyvárad posta- és távirada tisztviselői — volt pályatársuknak. A jó Venczi bácsinak — A Lausch család. Igaz részvéttel — A Zedlek család. A jó barátunk — Endrődy. Felejthetetlen keresztapánknak — Károly, István és Julia. A díszes temetést Weiszlovits Adolf és fia temetkezési intézete rendezte a szokott pontossággal.

* **A város jövő költségeloirányzata.** Nagyvárad város jövő évi költségeloirányzata 15 napi közszemlére volt kitéve, de az ellen nem érkezett be egyetlen fellebbezés sem, s így a tanács felterjesztette tegnap a belügyminiszterhez jóváhagyás végett.

* **A Korona átalakítása.** Nagyvárad város iskolaszékének elnöksége tegnap délután tárgyalta azon újabb tervezetet, melyet a mérnöki hivatal készített a Korona vendéglő épületének közs. elemi fiiskolává leendő átalakítására nézve. A tervet elfogadták. Az építési és átalakítási költség 25,000 frtban van felvéve.

* **Halálozás.** Részvéttel értesülünk, hogy *Németh* Mihály 48-as honvéd, Nagyvárad város nyugalmazott közig. iktatója, Aradon elhunyt.

* **Leltározás a városházán.** A város ingó és ingatlan vagyonának leltározását rendelte el a tanács s ennek kivételével *Komlóssy* József tanácsost bizta meg.

* **Kép kiállítás.** Nehány nap óta a *Neumann* bémerteri férfi ruha kereskedő czég ki-rakatában érdekes kép-kiállítás van. A modern fényképészünk: *Náth* János, a szép képek már csak két napig lesznek kiállítva.

* **Temetés.** Tegnap délután kísérték ki az örök nyugalom helyére *Lázár Lajos*. volt katonai ügyosztályi tisztviselőt. Az elhunyt öreg ur igen magas kort ért el, ő azonban nemcsak a gondviselés eme ritka ajándéka. De megnyerő személyes tulajdonai és kedves modora révén és megszerezte magának a «bácsi» bizalmas titulusát. Így hívták őt tisztársai és a kik csak ismerték valamennyien. Hosszabb ideig szolgált Lázár bácsi a várost buzgón, legutóbb a katonai ügyosztályban. Velencei társadalmi életében is szerepet játszott s a Velencei Népkörnek sok ideig volt lelkiismeretes könyvtárnoka. Végtisztessége nagy díszrel ment végbe. Megjelentek rajta volt tisztársai, élükön *Darvassy Lajos* tanácsossal és igen nagy gyászközönség. A szertást *Gabrielly* plébános végezte, mely után a koporsót az elhunyt tisztársai vitték a gyász kocsijáig. A temetést Germán Károly rendezte gondosan.

* **A kórházak ingyenevlője.** A belügyminiszter felhívja Biharvármegye közönségének figyelmét *Iszakov* Mihalki melenczei illetőségű napszámosra, aki az ország összes kórházait meglátogatja, betegséget szimulálva.

* **Halálozás.** Nagy csapás érte *Kappa Pál* nyugalmazott püspökségi uradalmi főszámvevőt, neje *Kappa Pálné* sz. *Eckl Mária* tegnap hirtelen elhunyt. Az elhunyt nagyszámu rokonság gyászolja. A család a következő gyászjelentést adta ki:

Kappa Pál nyugalmazott püspök uradalmi főszámvevő mint férje, *Kappa Leopoldina*, *Irma*, *Pál*, neje szül. *Steiner Anna* és gyermekek *Miklós*, *Ödön* és *Elek* mint gyermekei, *Eckl Gusztáv* és *Lajos* mint testvérei fájó szívvel tudatják: *Kappa Pálné* szül. *Eckl Mária*nak, a páratlan jószágú hitves, a gondos anya, anyós, nagynya és jó testvérnek a mai napon reggel 11 $\frac{1}{2}$ órakor szívzselhűdésben bekövetkezett váratlan gyászos elhunytát. A megboldogult földi maradványai december 2-án fél kilenc órakor fognak a kőfaragó-utczai 833. sz. a. házában a róm. kath. egyház szertartása szerint be-szenteltetni és a váradi-olaszi plébánia templomban az engesztelő szent mise áldozat bemutatása után az olaszii temetőben örök nyugalomra letétni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokonai, barátai és ösmerősei ezennel tisztelettel megbívatnak. Nagyvárad, 1898 november 30. Az örök világozás fényeskedjék neki!

* **Van kalapos Nagyváradon?** Kozlovártt a Nagyvárad felé jövő személyvonat másodoszályu kocsi-jában egy öreg úr szállt fel erőltlen kapaszkodásokkal. A vonat megindulása előtt közvetlen egy nyalka lajtinánt ugrott fel ugyanazon kocsi-ba s az öregural szemben levő ülésre lökte le magát, előbb ugyan egy előkelő kézmozdulattal leseperte az ott levő apró csomagokat. Az öreg úr lehajolt értük s az ölébe rakta őket, maga pedig egy zsin-neggel összekötözve a tartó hálóba helyezte fel s egy sarokba húzódtól esendesen. A lajtinánt úr különben ügyet sem vetett a csendes öreg úrra, sőt ez utóbbi Nagyváradhoz közel többször meg is kísérelte a szóbaeszkedést, még pedig a következőképp:

- Jó idő van hadnagy úr.
- Jó.
- Közel vagyunk már Váradhoz?
- Közel.
- Van Váradon kalapos hadnagy úr?
- Van.
- Mert kiakarnám ott vasaltatni a kalapom, amin a hadnagy úr ül . . . !

* **Szédelgés a leczkepénzekkel.** Egy 15—16 évesnek látszó suhancz járkál fontorkodó képpel a városban kezében egy csomó levelet szorongatva. Az ismeretlenség homályában utazó egyéniség nagyon is megtudta valami uton módon, hogy a váradi olaszii róm. kath. iskola igazgatójánál, *Stark* Gyulánál, kik járnak magán leczkeórára s a tanulók szülőinél beállít egy levéllel, melyben szörnyű esetlen modorban leczkepénzkérés foglaltatik az igazgató nevében. A levél tartalma természetesen számtalan okból gyanús s így a korán érett mákvirágnak meg ez ideig nem sikerült senkit becsapni.

Szocialista sajtóper.

A nagyvárad esküdtszék tegnap ismét ítélték egy aradi szocialista felett, aki az Aradon megjelenő *»Munka Öre«* című lapban

a tavaszon egy cikket irt azon alkalomból, a mikor az igazságügyi miniszter utólagos cenzurát illetve a lapok átvizsgálását elrendelte. A tárgyaláson a vádlott nem volt jelen s így távollétében tartották meg az esküdtszéki tárgyalást.

A tárgyalásról tudóstónk a következőket közli:

Hallai István aradi szabó legény a *»Munka Öre«*-nek ez évi július 2-án megjelent 7-ik számában egy cikket irt, amelynek *»Iz-gatók«* címet adott.

Ezen cikkben meg van támadva az igazságügyi miniszter és az ügyészség, azért, hogy a postára feladott lapokat az expedálás előtt megvizsgálják és esetleg le is foglalhatják.

A cikk meglehetősen elkeseredett hangon van megírva azonban a végén ott van.

— . . . mindezeket keresztül fogjuk vinni a törvény korlátain belül . . .

Daczára ennek *Hallai* az esküdtszék elé került.

A tárgyalást *Millye* Gyula vezette, a tanács tagjai voltak: *Grám* Sándor és *Fassie* Pál, jegyző *Nagy János*.

A vádhatóságot *Balázs* Tihamér dr. képviselte.

A tárgyalás elején az elnök konstataálta, hogy a vádlott nem jelent meg, azután pedig megalakította az esküdtszéket, melynek tagjai lettek:

Janky Antal, *Kiss* Dávid, *Deli* Géza, dr. *Schweiger* Ede, *Kuncz* Gusztáv, *Czeglédy* Sándor, *Láng* József, *Tikos* Sándor, *Tóth* István, *Winkler* Lajos.

Pótesküdték *Beleznay* Antal és *Daday* József.

Miután a vádlott nem jelent meg a nacionalitását a vizsgálati iratokból olvasták fel.

Ebből kitűnőleg a vádlott 20 éves, szabó segéd, aradi lakos, most jön sor alá.

A vizsgálóbíró előtt beösmerte, hogy a cikket ő írta s a felelősséget is elvállalta.

A vádlevél és az inkriminált cikk felolvasásával a bizonyítási eljárás véget is ért s a kir. alügyész előterjesztette a vádját.

Balázs dr. beszédje elején foglalkozott azzal, hogy mi volt a cikk írójának az indító oka. Elmondta, hogy a szocialista izgatónak mennyire sikerült az izgatás, annak határát másféle módon megakadályozni alig sikerült. Majd hosszasan foglalkozik a lap szellemével, annak a cikkeivel s az inkriminált cikke s kimutatja, hogy abban tényleg van lázítás s végül kérte a *bűnös* kimondását.

Az esküdtszék verdiktje a következő volt:

1. Az inkriminált cikkben foglaltatik-e osztály elleni izgatás? 8 igen; 4 nem.
2. Szerzője-e *Hallai* István? 12 igen.
3. Vétkes-e az osztály elleni izgatásban a cikk írása által? 9 igen; 3 nem.

A törvényszék ezen verdikt alapján a vádlottat két havi államfogházra ítélte.

Ismeretlen öngyilkosok.

A rendőrséget tegnap két ismeretlen öngyilkos foglalkoztatta. Az egyik az valószínűleg Váradon történt, a másik Debreczenben, történt ugyan, de a nyomai Várad felé vezetnek.

Tegnap reggel a *Szent-András* község határában az alsó vasuti hídtól mintegy kétszáz méter távolságban egy női hullát fogtak ki.

A hulla ruházatát megállapítani nem tudták, mert azt a sár és iszap annyira lönkre tette, hogy annak a színét meghatározni nem lehetett.

Az áldozat egy 20-30 év közötti szőke nő, aki az öngyilkoságot két három napja követte el. Lábán sárga fűzős cipő s benne harisnya van, a derekán egy meleg téli kendő volt körül kötve, míg zsebeiben egy zsebkendő, ebbe belekötve egy réz gyűrűt s egy nagy szoba kulcsot találtak.

Az eset színhelyére *Réz* Bertalan rendőr biztos ment ki, aki a hullát bevittette a köz-kórházba.

Valószínű, hogy az áldozat esetledeány s ezért az ö-szes Várad elcselészervő intézetek tulajdonosait és a kihordó nőket még tegnap elvitték megnézni a hullát, azonban azt senki sem ösmerte fel.

A hivatalos bonczolás ma délelőtt lesz, előbb azonban a hullát lefényképezik.

Az áldozat nyakán és arcán nagy sebesülések vannak, amelyet valószínűleg a kövek okoztak.

A második öngyilkosság Debreczenben történt, még e hó 16-án, amikor is a temetőben egy eddig teljesen ismeretlen ember meglötte magát.

Azóta a nyomozás folyt, azouban a személyazonosságát megállapítani nem tudták.

A debreczeni rendőrség tegnap ezen ügyben átiratott a nagyvárad rendőrséghez s egyuttal megküldötte az öngyilkos fényképét is.

Mindaz pedig azért történt, mert az öngyilkos kabátja akasztóján ez a felirat volt:

Fintér Jakab *Nagyvárad*.

A debreczeni rendőrség azt hiszi, hogy ezen az alapon sikerülni fog a személy azonosságát megállapítani.

EGYESÜLETEK.

A „nagyvárad és biharmegyei kiskereskedő társulata“ f. évi december hó 4-én vasárnap d. u. 3 órakor. Dr. Adorján Ármintárs. titkár irodájában választmányi ülést tart, melyre a választmány t. tagjait ez uton is tisztelettel meghívjuk. Nagyvárad 1898 n. v. 30. Az elnökség.

IRODALOM.

— A Magyar Könyvtárnak most megjelent novemberi sorozata ismét csupa nagyértékű könyvvel gyarapítja e derék vállalatot. A 71. szám a Könyvtár új Molière-fordításainak másodikát nyújtja: A »Fősvény«-t, melyet épúgy mint az elsőt, *Dandin* Györgyöt, *Hevesi* Sándor fordított le és látott el a szükséges magyarázatokkal. *Kazinczy* Gábor érdemes, de már elavult nyelvezetű fordítását ez az újabb minden tekintetben dicséretes munka bizonynyal gyorsan ki fogja szorítani szinpadainkról is. A 72. szám *Jókai* Mór »Fekete vér« című új drámáját tartalmazza, ezt a mesteri rajzát a 60-as évek magyar világának, melyet a nagy költő már annyi remekében vázolt, de kevéssé helyütt oly megkapó színekkel, oly eleven hűséggel, mint ebben a munkájában. Az örökifjú *Jókai* ezt a még eddig sehol meg nem jelent szinművet kizárólag a »Magyar Könyvtár«-nak engedte át, ezzel is kifejezve a vállalat iránti rokonszenvét. — Az ezután következő füzet a classicus világba visz bennünket; *Plutarchos* egyik legszebb életrajzát adja, a *Pericles*-ét, kinek csodálatos pályáját a nagy görög történetíró annyi szeretettel tudta meg-rajzolni. E munka fordítása dr. *Kacsóvics* Kálmán tollát dicséri, míg a tartalmas bevezetés *Tóth* Rezsőtől való. — A 74—75. füzet folytatja a »Magyar Könyvtár« Aranykiadásait, melyek hivatalva vannak, nagy nemzeti költők műveit a kevésbbé jómóduakra nézve is hozzáférhetőkké tenni. Most *Arany* legszebb kisebb költeményei jelentek meg, még pedig úgy mint az eddigiek, *Moravcsik* Géza bevezető fejtegetéseitől kísérve. Végre a 76. füzet a külföldi irodalmak elbeszéléseinek azt a gyűjteményét folytatja, melyből eddigelé a francia és az olasz »elbeszélők tára« indultak meg. Most a spanyol elbeszéléssre került a sor, kik közül e füzetben négyet mutat be *Szalai* Emil fordítása: *Palacio Valdést*, *Frontaurát*, *Pardo Bazant* és *Alast*. Ez utóbbinak kedves rajzát mai lapunkban veszi az olvasó. Mind a négy becsülettel képviseli ezt az irodalmat, melynek nálunk inkább csak dicső multját ismerik mint jelenét. — A Magyar Könyvtár egy-egy száma 15 kr.; az eddigi számok jegyzékét szivesen megküldi a kiadó czég: *Lampel* Róbert (*Wodianer* F. és Fiai). Budapest, *Andrássy*-út 21.

A nemzetgazdasági és vallás-kereskedési képzés eszméje és egyéb korszerű reformok a számtanítás keretében. Ily czimen *Schultz* Imre pécsi pedagógustól kaptunk egy füzetet, melyben új módszerű számolókönyveknek jellegét ismerteti. Az elemi iskolai számtanítás körében az ő módszere valóban új s pedagógusok előtt méltó feltűnést kelt. A számtanítás száraz műveleit nemzetgazdasági és vallás-kereskedési tanokkal kombinálni hasznos. A

nemzetgazdasági eszmékkel a gyakorlatiasságot, a valláserkölcsei eszmékkel pedig szinnemesítést óhajt a szerző elérni. Ajánljuk e műveket pedagógusaink figyelmébe.

Igazságszolgáltatás.

Miklovits Józsefné ügye a Curián.

A múlt év tavaszán történt, hogy *Miklovits Józsefné* urát, kivel a lehető legsanyarubb életet élt, pöszméte mártásba kevert arzén-nel megmérgezte.

A bűntény egy az ügyészséghez intézett névtelen feljelentés folytán jutott napfényre, minek folytán a holttest exhumáltatott s rajta a mérgezés jeleit konstatálták.

Vádlottnő a tárgyalás folyamán azt vallotta, hogy férje ételébe szódát kevert s ettől pusztult el.

A törvényszék súlyos testi sértés bűntényének minősítette vádlott cselekményét s ötöt évi fegyházra ítélte.

A felelősségi bíróság új vizsgálatot rendelt el ez ügyben s a megölt férj holtteste ismét exhumáltatott, s most már a szakértő vegyészek *arzén* mérget fedeztek fel. A tárgyalás folyamán ki is tűnt, hogy vádlott az arzén mérget *Wöber János*étól vette, kihez bejáratos volt s ki azt patkány pusztításra használta.

A kir. törvényszék ennek dacára ismét a súlyos testi sértés bűntettét vélte fennforogni s vádlottat hat évi börtönműre ítélte.

A bűnpör ezután a nagyvárad kir. táblához került, mely megváltoztatta az elsőfokú bíróság ítéletét s vádlott büntetését *10 évre emelte fel*.

A napokban került ez ügy a kir. Curia ítélete alá, mely a bűntényt *gyilkosságnak minősítette s Miklovits Józsefné 15 évi fegyházra ítélte*.

A büntető törvényszék munkássága.

A büntető törvényszéken két hónap óta lázas munka folyik, amennyiben két hónap óta minden héten *hat* nap bűnügyi és *egy* nap esküdtki végtárgyalás van.

A nagy munka azért szükséges, mert a miniszter elrendelte, hogy az összes folyamatban levő bűnügyeket az új büntető eljárás életbeléptetéséig ítélettel el kell látni s ez másképpen nem lehetséges.

A tárgyalásokat három elnök vezeti: *Fassy Pál*, dr. *Millye Gyula* és *Nagy József* és pedig úgy hogy minden szerdán esküdtszéki tárgyalás van, amelyen valamint hétfőn és pénteken is *Millye Gyula* elnököl, kedden csütörtökön és szombaton *Nagy József*, kedden pedig az esküdtszéki teremben a törvényszék, elnök dr. *Tassy Pál* tárgyal.

Eleinte azt hitték, hogy két hónapi ilyen megfeszített munka elegendő lesz a restantia feldolgozására, azonban ez még legalább három hónapra meghosszabbították a mindennapi tárgyalásokat, sőt úgy van tervbe véve, hogy januárban hetenkint kétszer, februárban pedig hetenkint három napon lesz paraller ülés.

A nagy munkát jellemzi az alábbi statisztika, az elmúlt két hónapról:

E szerint az elmúlt két hónapban végtárgyalásra ki volt tűzve *kétszázhatvan négy* ügy, ezekből lett tárgyalva s ítélettel ellátva *kétszázharminczhárom*, míg *harminczeleg* ügyet elnapoltak.

Ezen felül még *nyolcz* esküdtszéki végtárgyalás volt, míg a múlt évben ugyan ezen időben, csak minden két-három napban tartottak végtárgyalást s az ítélettel ellátott ügyek száma *száz* sem volt.

rózkodtak a hajón; alacsony vízállás mellett ellenben sohasem. Minden éjjel vörös láng égett a kikötőgát végén, figyelmeztetve a gyantalan hajókat s irányítva azokat, a melyek már ismerték a kikötőt. Időről időre mégis nagy hajótörések estek, főleg tél idején, a mikor az északkeleti szél egyenesen a part felé fútt, mikor pedig egy-egy ilyen hajótörés híre elterjedt, hirtelen nagy raj indult ki a magányos városból, a körülfekvő homokbuczákból s az alatt fekvő kétes jellegű részekből, asszonyok, emberek, gyerekek, oly sűrűn mint a daracsok, éhesen mint a farkasok, prédát kerestek.

Sőtét történeteket lehetett hallani arról, a mi ilyen szomorú alkalomkor történt; hogyan fosztották ki a küzködő életben maradottakat, talán fejbe is ütötték néha, a holtakat, hogy csonkították meg az értékes györukért, az elaléltakat és kimerülteket, hogy rabolták ki s hagyták ott elpusztulni ama régi babona szerint, hogy szerencsétlen dolog a hullámsírból kimenteni az embert.

Egy rettenetes viharos éjszakán, az őszi napéjegyenlet idején, történetünk kezdete előtt 18 évvel, egy nagy hajó zúzódt meg darabokra a Wantle zátonyon, egy csunya szikla és homokból álló helyen, éjszakra Bartlepooltól egy mértföldnyire a parttól.

Nehéz lenne megmondani, hogy terjedt el a híre, de napfölkeltkor a homokos part csak úgy hemzsegett vad teremtésektől, férfi, asszony, kicsiny, nagy, éhesen nézett a tenger felé. A hajónak csak fekete dereka maradt meg, élő lény jele nélkül; de a vizen itt-ott fekete tömeg, fadarabok, göngyöletek és ládák usztak. A tenger a parttól a zátonyig egy tajtékzó hab volt az egész; de a víz csekélyisége miatt a hullámok nem voltak magasak.

Egy szétzúzódt csónakot már a partra vetett a víz két rumos hordóval, az egyik feneketlen, üres, a másik a szádig telve volt. A gyönyörűség vad kiáltásai közt ragadták meg a hordót és törték föl, de még mielőtt szét oszhatták volna tartalmát, szerte csorgott az a homokba, onnan nyalták fel fekvő, mint a kutyák. A hajó valóban jamaikai nagy kereskedő hajó volt, főleg a cukros folyadékkal terhelve. Csakhamar egyéb hordók érkeztek, melyek után a gyülelész nép övig begázolt a tengerbe, hogy kihuzza azokat a partra, úgy hogy mihamar mutatkozott az eredménye a kipirult arcokon, lángoló szemekben, vad üvöltések és káromkodásokban. Hamar beteltek vele e vad csöcselék asszonya, embere, még a gyerekek is, csak néhány elővigyázatos lélek maradt józan, hogy zsákmányolhasson; némelyek tánczoltak, daloltak, mások tehetetlenül fetrengették a homokban, mások üvöltöztek vagy birkóztak, mialatt itt ott törött hordókból folyt a rum, melyet a száraz homok csakhamar beivott. Egy vagy két parti ór néhány a városból idekerült kereskedővel hasztalan iparkodott rendet csinálni, végre kótségsbeesve föl hagytak az erőlködéssel.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

Nagykövetek változása.

Bécs, november 30. (Saj. tud. táv.) *Lichtenstein* herczeg pétervári nagykövet állásától válik s helyét *Ehrnthal* bukaresti nagykövet fogja elfoglalni.

Vilmos császár otthon.

Berlin, nov. 30. Vilmos német császár holnap fogja bevonulását tartani Berlinbe.

Thun és Bánffy.

Budapest, nov. 30. Thun gróf osztrák miniszterelnök és br. Bánffy között lefolyt tanácskozásról semmi pozitív dolog ez ideig nincsen. A tanácskozás este igen sokáig tartott.

Bánffy báró miniszterelnök a jövő héten alighanem nyilatkozni fog.

Ő Felsége jubileuma.

Bécs, nov. 30 München város közönsége művésziessen kiállított hódoló feliratot küldött a királynak uralkodói jubileuma alkalmából.

A Riedel József polauni czég ő felsége jubileuma alkalmából 100,000 koronás alapítványt tett azoknak a munkásainak aggkorra való biztosítására, akikről eddig még nem gondoskodtak.

Teschenben ma szentelték fel és adták át a városnak azt az árvaházat, a melyet a tescheni takarékpénztár ő Felsége jubileuma alkalmával alapított. (Magy. Táv. Ir.)

Thun miniszterelnök Budapesten.

Budapest, nov. 30. Thun gróf osztrák miniszterelnök ma reggel ide érkezett és mindjárt 10 óra után a miniszterelnöki palotába ment, ahol *Bánffy* br. miniszterelnökkel és *Lukács* László pénzügyminiszterrel hosszasan tanácskozott, melynek végeztével vissza utazott Bécsbe.

A franciaországi események.

Mans, november 30. Mercier tábornok nyugdíjazása alkalmából a 4. hadtest tisztikara reggelit adott a távozó tiszteletére a kereskedelmi tőzsde épületében. Egy pohárköszöntőben adott válaszában Mercier tábornok köszönetet mondott azért a rokonszenvért, a melyet iránta a jelenlegi viszonyok között tanusítanak. Aztán czélzást tett arra az ismert adomára, a mely szerint Konstantinápolyban az ügynevezett értelmiség még folyton vitatkozott, mikor a törökök már elfoglalták a várost. Ez a történet, mondja a tábornok, gyakran ismétlődik és most is különböző fajtájú törököket látunk Franciaország körül. Franciaországnak is van szellemi bizantinizmussal áthatott válsága. Mi nem akarunk vitatkozni, mi a cselekvés emberei vagyunk és azok is akarunk maradni. Cselekszünk, hogy képesek legyünk törökjeinket, bármely határon és bármely alakban jelennek is meg, meglátni és legyőzni. Ebben az értelemben, de csakis ebben az értelemben helyeselni tudom a nagy katonai összeesküvést, a melyről szó volt. És ha a közel jövőben beáll annak kényszerűsége, hogy a polgárok nálunk keressenek menedéket, akkor azok, a kik ma sértegetnek bennünket, boldogok lesznek, ha majd konstatálhatják, hogy vak pusztításuknak ellentálltunk és azt túléltük. Végül a 4. hadtestet éllette a tábornok.

Páris, november 30. A »Figaro« azt hiszi, hogy a semmitőszék nem igyekszik majd megakadályozni a haditörvényszéknek Picquart ellen való eljárását, hanem a kormányt megkeresi az ügyiratok átadása iránt és felszólítja, hogy a Picquart ellen való eljárást kísérje figyelemmel, míg a semmitőszék a Dreyfus-ügyben be nem fejezi a vizsgálatot. Ezzel szemben a »Matin« úgy vélekedik, hogy az igazságszolgálatban az a nézet uralkodik, hogy a semmitőszék nem fog beleavatkozni a Picquart ügybe és ha a »petit bleu« s a többi irat áttételét kérné, azt december 12-ike előtt visszaadja, hogy később újra elkérje. (Magy. Táv. Ir.)

REGÉNY-CSARNOK.

SZERESS ÖRÖKKÉ.

Irta: Buchanan Róbert.

Angolból fordította: Dr. N. Gy. 6.

A sekélyes part veszedelmes jellegéhez képest teljesen lehetetlen volt megközelíteni a bartlepooli kikötőt, kivéve, ha tapasztalt mat-

KÖZGAZDASÁG.

Hortobágy-Berettyó ármentesítő társulat különválik. Ezt fogja megbeszélni a december hó 14-én tartandó közgyűlés, melyre az érdekeltséget és választmányi tagokat a társulat helyiségébe meghívja Kováts Béla alelnök.

Állami munkástelep. Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter Krassó-Szörény-megye területén nagyarányú új munkástelepet szándékozik létesíteni. E végből az ottani állami erdőkből a földmivelésre alkalmas mintegy 12,000 katasztrális holdnyi területet kiirtanak és kisebb parcellákra osztanak, amelyeket vállalkozó kisgazdáknak és mezői munkásoknak olcsó áron bérbé fognak adni. Különösen az alföldről telepítenek ide oly gazdákat, kik mostani lakhelyükön a mai gazdasági és birtokviszonyok következtében nem jutnak azon helyzetbe, hogy földet vásároljanak. Az erdőirtással jövő hónapban megkezdik a munkát. A bérbéadást, valamint a részletek megállapítását a földmivelési miniszter magának tartotta fenn.

Nagyváradai hetivásár.

Vásári árjegyzék a nagyváradai piacon 1898. nov. hó 29-ik napján tartott vásárbán eladott természetűek és élelmiszereknek.

Tiszta buza: Ó 9.90. Uj 9.50. Kétsz. buza 8.40—7.99. Rozs 8.—7.60. Arpa 5.50—5.10. Zab 5.50—5.10. Tengeri: 4.20—4.—. Borsó 15.—. Lencse 18.—. Bab 6.60. Köleskása 12.—. Burgonya 2.—. 100 kiló lángliszt 17.—, zsemlyeliszt 16.—, fehérkenyér liszt 15.—, barnakenyér liszt 13.50, széna fuvarral 2.—, szalma 0.60 Szalona 72.—, 6 kiló zsup-szalma —06, 150 dkgr. alom-szalma —03. 1 köbm. bikkfa 3.20, tölgyfa 2.90, cserfa 3.35. 100 kiló marhahus 48.—, Öntött gyertya 44.—. Lámpaolaj 44.—. 1 liter ó-bor —50. Uj-bor —40. Pálinka —32, Szilva pálinka —80. Szesz 1.—. 1 mm. kőso 10.70. nyers fagyú 24.—. olvaszt. fagyú 33.—, szappan 24.—, birka gyapju —, magyar gyapju —, Egy hektoliter ó-bor 33.—, uj bor 24.—, méz 1.—, kemény faszén 1.70, puha faszén 1.50, kendermag 8.30. köles 5.—, repeze —, dió 16.—, mogyoró 12.—, aszalt szilva 12.—. Egy kilogramm savanyu káposzta 12, szalonna 68, sertéshus 56, juh-hus 32, veres hagyma 8, fog-hagyma 26, bors 1.—, paprika 1.20, barnakenyér 14. Egy liter kőolaj 20. 1 mm. bükköny —, 1 mm. luczernamag —. 1 mm. lóhere —, 1 mm. burgondi —.

Forgalmi kimutatás 1898. évi nov. 29-ről: Tiszta buza körülbelül 1500 hltr, kétszeres buza 200 hltr, rozs 300 hltr, arpa 200 hltr, zab 200 hltr, tengeri 2200 hltr, burgonya 800, hltr. Lábás jószágok: Hizott sertés mintegy 200 drb, félhizott 220, sovány 230, süldő 300, malac: 400, hizott marha 7, jármás ökör 470, fejős tehén 280, borju 260, bivaly 9, juh és kecske és 130, ló 280.

Marha ártáblázat 1898. november 29-ről
Egy pár első rendű jármás ökör 295—325, egy pár másodrendű jármás ökör 200—290, egy pár harmadrendű jármás ökör 120—185, 1 pár fejős tehén 86—190. 1 drb. vágó ökör 250 kgr. 63—85. 1 drb. vágó tehén 150 kgr. 43—64. 1 drb. veres borju 12—18, 1 drb. fél éves borju 16—22, 1 drb. egy éves borju 22—32, két éves borju 31—58. 1 pár hizott sertés 44—84, 1 pár fél éves 20—24 1 pár egy éves sertés 35—54, 1 pár két éves sertés 56—78, egy jó igás ló 50—80, egy pár ökörbőr 16—21, egy pár tehénbőr 12—16 1 pár borjubőr 5—8, 1 pár lóbor 6—10.

Reich Jenő s Társa
Tőzsde jelentése.

— A „Tiszántúl” eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, november 30.

Buza márcziusra	9.75
Buza októberre	—
Uj tengeri	4.84
Tengeri augusztusra	—
Rozs őszre	8.54
Zab őszre	5.98

Értéktőzsde.

Budapest, november 30.

Az irányzat nyugodt.	
Osztrák hitel	359.40
Magyar hitel	389.25

Allamvasut	357.25
Salgótarjáni	378.—
Wagon-kölesön	227.—
Villamos vasut	278.90
Magyar leszámítoló	353.25
Iparbank	104.25
Budapest közuti	866.50
Kereskedelmi	1011.50
Déli vasut	78.—
Rimamurányi	266.25
Magyar jelzalog	602.—

Bécs, november 30.

Az irányzat szilárd.

Osztr. hitel	851.75
Magyar hitel	880.75
Allamvasut	851.75
Birodalmi márka	58.97

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1898. november 30-én

Magyar aranyjárdék 4%	119.75
Magyar koronajárdék	97.75
Magyar vasuti kölesön aranyban 4,0%	119.50
Magyar vasuti kölesön ezüstben 2,0%	100.—
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	120.—
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	95.75
Italmérségi jog megváltási kötvény	100.25
Horvát-szlavón földtehermentesítési kötvény	97.—
Magyar nyereséj-sorsjegy-kölesön	158.—
Tiszabályozói és szegedi sorsjegyek kölesön	138.75
Osztrák járdék papírban	100.75
Osztrák járdék ezüstben	100.70
Osztrák korona járdék	120.—
Osztrák járdék aranyban	101.25
1860. Osztrák államsorsjegyek	140.—
Osztrák magyar bankrészevény	908.—
Magyar hitelbankrészevény	389.—
Osztrák hitelintézeti részevény	359.60
Osztrák-magyar államvasuti részevény	358.25
20 frankos arany (Napoleon d'or)	955.—
Német birodalmi márka	589.7 1/2
London vista	120.50
Párisi vista	475.2 1/2
20 márkás arany	1179

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

A
„TISZÁNTÚL”
valamint az összes helybeli lapok
a mai naptól kezdve
LUKÁCS MÓR
Bémer-téri
uj tőzsdéjében
kaphatók,
mely reggel 7 órától esti 9 óráig
megszakítás nélkül nyitva van.

Tisztelet az érdemnek!

Wilhelm Ferenc neunkircheneri gyógyszerész, Bécs mellett, 1897. augusztus 11. kelettel Altonából következő levelet kapta:

Már 70 éves öreg vagyok és 10 évet átszenvedtem izületi rheumában és nem találtam rá gyógyszert. Csak az ön **Wilhelm-féle köszvény és csúz-ellenes vértisztító theája** 3 hét alatt teljesen megszabadított engem. Ezért forró köszönetet mondok Önnek éppen úgy mint ama grófnő, kinek köszönetnyilvánítását a hírlapokban olvastam.

Teljes tisztelettel

Ackermann Christian, adó tiszt.

Altona, Hamburg mellett, Reichenstrasse 6.
Kapható minden gyógyszerárban.

Ö csász. és apost. kir. Felségének elhatározása folytán.

A birodalom innenső részének polgári jótékony célokra szánt

XXXII cs. kir.

államsorsjáték.

Ezen — egyetlen egy Osztrák birodalomban törvényszerűleg engedélyezett — **pénzsorsjáték 12.034 nyeresémet tartalmaz készpénzben, 401.800 korona végösszegben.**

A Főnyeresemény

200.000

koronára rug.

A nyeresemények kifizetéseért a cs. kir. lottójövedék kezkesedik.

A huzás visszavonhatatlanul 1898. évi decz. hó 15-én történik.

➡ Egy sorsjegyének ára 4 korona. ➡

A sorsjegyek Bécsben a cs. kir. államsorsjátékok osztályánál I. ker. Riemer-utca 7-ik szám. alatt, lottógyűjtődékben, dohánytőzsdékben, adó-, posta-, távirat- és vasuti hivataloknál, váltóüzletekben stb. kaphatók. Játéktervek sorsjeggyevők részére ingyen adatnak ki.

A sorsjegyek portómentesen küldetnek át.

A cs. kir. lottójövedék igazgatóság
államsorsjátéki osztályától.

COAKS

tartós fűtésre legalkalmasabb és legjutányosabb tüzelő anyag.

Meidinger és egyéb töltőkályhák fűtésére legjobb a **gáz-coaks**, mert a súlyosabb és ezáltal drágább mile coaks (Meiler Coaks) sokkal nehezebben gyűl meg.

A coaks ára nálunk **2 frt** métermázsánként.

Ha 250 kilós részletekben rendeltetik meg a coaks, akkor **métermázsánként 14 kr. fuvardíjért házhoz szállítjuk** a város belterületén. Gázfogyasztóinknak kedvezményt nyújtunk a coaks vásárlásánál, a mennyiben, ha egyszerre legalább **250 kilót rendelnek meg, akkor nekik fuvarbért nem számítunk.**

Nagyvárad, 1898. októberben.

Nagyvárad légszeszgyár:
Az igazgatóság.